

Tien jaar ethiek in elektronica

Tessel Renzenbrink over de digitale samenleving en meer

Priscilla Haring-Kuipers (Nederland)

Tessel Renzenbrink heeft voor *Elektor* over nieuwe technologie, internet en de problematiek daarvan geschreven. Na tien jaar heeft ze een functie aanvaard bij de stichting Netwerk Democratie. Samen kijken we terug op deze 10 jaar en praten we over wat ze nu doet.

Haring-Kuipers: Hoe is het begonnen?

Renzenbrink: Het begon met een piepkleine advertentie in een krant waar een vriend me op wees: ze zochten een webredacteur om de website Tech the Future over te nemen en over de “impact van technologie op de samenleving” te schrijven. In het begin schreef ik over van alles en nog wat – van nieuwe materialen tot biotech – maar gaandeweg realiseerde ik me dat ik het internet zelf het interessantst vond. Zoals veel mensen zag ik het potentieel ervan om enorme veranderingen teweeg te brengen, vooral in de verdeling van macht.

Schrijven voor Tech the Future was een van mijn eerste opdrachten als freelance-schrijver, en ik was niet goed in snel schrijven. Ik wilde in een onderwerp duiken, en Elektor heeft me altijd veel vrijheid gegeven om

mijn interesses te volgen. Internet heeft een enorme invloed op alles en iedereen, ook op elektronica. Eerst was Tech the Future een aparte entiteit, daarna werd het een onderdeel van de wekelijkse Elektor-nieuwsbrief en uiteindelijk maakte Elektor-directeur Don Akkermans er als Elektor Ethiek een onderdeel van het maandblad van. Ik denk dat Don een van de eersten was die meer ging nadenken over de gevolgen van technologie, een onderwerp dat nu veel meer aandacht krijgt. En Elektor blijft aandacht vragen voor de bredere impact van elektronica. In 2021 lanceerde Elektor het World Ethical Electronics Forum (WEEF) in samenwerking met ELEKTRO-NIK PRAXIS [1].

Haring-Kuipers: Wat waren enkele belangrijke momenten in het afgelopen decennium?

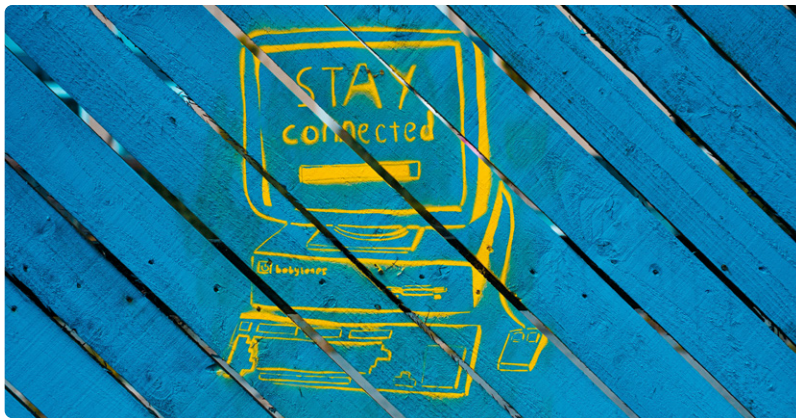
Renzenbrink: Wat ik me levendig herinner zijn de SOPA PIPA protesten in 2012. Het Amerikaanse Congres stelde twee wetten voor, de Stop Online Privacy Act en de Protect IP Act, die de vrije stroom van informatie op het internet zouden lamleggen. Het fascinerende was dat er online enorme weerstand was, maar dat er in de offline-wereld en de media helemaal niet over werd gesproken. Tot 18 januari, toen duizenden websites uit protest op zwart gingen – inclusief Tech the Future. De Internet Blackout was overal in het nieuws, en plotseling schonken de

wetgevers er aandacht aan en veranderden hun stem in Nee. De nieuwe wetgeving was van tafel.

Nu kijk ik nostalgisch terug op een tijd waarin dit ons grootste probleem leek te zijn. In 2013 onthulde klokkenluider Edward Snowden dat het internet één grote massa-surveillancemachine was geworden. Omstreeks diezelfde tijd zagen we de opkomst van het Internet of Things [2]. We stopten al die apparaten vol met privacy- en veiligheidslekken in de huizen van mensen, waarmee we de risico's van het digitale rijk in de fysieke wereld importeerden. Mijn schrijven veranderde na Snowden. Ik was niet langer optimistisch over de mogelijkheden van het internet en de herverdeling van macht, maar begon me meer te richten op de risico's.

Het bewustzijn in de samenleving over de negatieve impact van digitale technologieën groeide na 2013, maar ik denk dat het echte ontwaken kwam na wijdverspreide berichtgeving over het Cambridge Analytica-schandaal in 2018. Dat bedrijf gebruikte Facebook-gegevens om kiezers gericht aan te spreken in een poging hen te ontmoedigen om bij het Brexit-referendum en de Amerikaanse presidentsverkiezingen van 2016 te gaan stemmen. Er is nu veel meer aandacht om de negatieve kanten van digitale technologieën te beperken. De Europese Unie is een koploper in haar pogingen om *big tech* aan banden te leggen. De onlangs aangenomen Digital Services Act en de Digital Markets Act zijn bedoeld om ons op zijn minst enige controle te geven over deze gigantische ondernemingen.

Op lokaal niveau heb ik ook de omslag gezien van tech-optimisme naar een meer kritische benadering. In het verleden wilde Amsterdam echt die “slimme stad” zijn met ondersteuning van grote techbedrijven die beloofden dat alles duurzamer, efficiënter

(Bron: Ehimetalor Akhere Unuabona, Upsplash)

en gelijkwaardiger zou kunnen als je alleen maar hun technologische oplossingen zou implementeren. Nu zijn er verschillende initiatieven die slimme burgers promoten boven slimme steden, die de nadruk leggen op burgerparticipatie en op het vragen aan Amsterdammers wat ze willen in plaats van te beginnen met technische oplossingen en vervolgens te zoeken naar een probleem om daarmee op te lossen. Nu wil Amsterdam een “digitale” stad zijn, gebaseerd is op heel andere ideeën, en vormt een alliantie met steden als New York en Barcelona in de *Cities Coalition for Digital Rights*, in een poging om de krachten te bundelen en zich te verzetten tegen de invloed van grote techbedrijven op de lokale sfeer [3].

Haring-Kuipers: Waar ben je nu mee bezig?

Renzenbrink: Anderhalf jaar geleden ben ik mede-directeur geworden van de stichting Netwerk Democratie [4] die zich inzet voor een weerbare democratie in een digitale samenleving. Het was heel interessant om van onderzoek en schrijven over te stappen naar experimenteren met praktische oplossingen en dingen doen. Sinds de oprichting in 2011 heeft de stichting zich gericht op het gebruik van digitale middelen om de democratie te ondersteunen. Bijvoorbeeld: digitale middelen gebruiken om burgers meer beslissingsbevoegdheid te geven of om overheden transparanter te

maken. In 2021 hebben we daar een focus op democratisering van technologie aan toegevoegd. Digitalisering heeft een grote impact gehad op de samenleving. Maar vaak wordt de ontwikkeling van technologie geleid door big tech en overheden, zonder enig democratisch overleg. Wij

pleiten ervoor dat het zowel noodzakelijk als mogelijk is om democratische processen toe te passen om collectief te beslissen hoe onze digitale samenleving eruit moet zien. Onlangs organiseerden we een *Artificial Intelligence Working Lab*. Hier keken we naar een algoritme dat op een dag in de straten van Amsterdam gebruikt kan worden. We nodigden burgers uit om over het algoritme te discussiëren. Welke positieve en negatieve kanten zien zij? Willen ze het toegepast zien in de stad? En zo ja, welke waarborgen zouden ze willen? Voor ontwikkelaars is het interessant om het perspectief van de burger te horen en voor burgers is het belangrijk om inspraak te hebben in de ontwikkeling van technologie die op een dag hun leven kan beïnvloeden.

Nu ik al een tijdje niet meer heb geschreven, mis ik het echt. Ik realiseer me dat schrijven echt een goede manier was om jezelf op de hoogte te houden en de tijd te nemen om dieper op bepaalde onderwerpen in te gaan. Misschien komt er binnenkort een schrijfproject in de stichting..

220303-03

World Ethical Electronics Forum 2022

In november van 2021 lanceerde Elektor het World Ethical Electronics Forum (WEEF) in München (Duitsland). Het evenement inspireerde innovators in elektronica wereldwijd met een open discussie over ethiek en duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's). Naast Elektor-ingenieurs en -redacteurs bestond de lijst van sprekers en panelleden onder anderen uit Dr. Stefan Heine-
mann (hoogleraar bedrijfsethiek aan de

FOM Hogeschool), Dr. Paula Palade (PhD, Jaguar Land Rover), Margot Coolijmans (directeur, Philips Foundation) en diverse andere thought leaders, waaronder Priscilla Haring-Kuipers. Bezoek de WEEF-webpagina (www.elektormagazine.com/weef) om op de hoogte te blijven van de plannen van Elektor voor WEEF 2022, dat in november van dit jaar zal plaatsvinden.

WEB LINKS

- [1] Elektor, “World Ethical Electronics Forum (WEEF): Een focus op SDG, niet alleen op winst”, juni 2021: www.elektormagazine.nl/news/world-ethical-electronics-forum-weef-een-focus-op-sdg-niet-alleen-op-winst
- [2] T. Renzenbrink, “Het internet der dingen”, Elektor, december 2012: www.elektormagazine.nl/magazine/elektor-201212/16695
- [3] Stedencoalitie voor digitale rechten: <https://citiesfordigitalrights.org/>
- [4] Netwerk Democratie: <https://netdem.nl/en/>